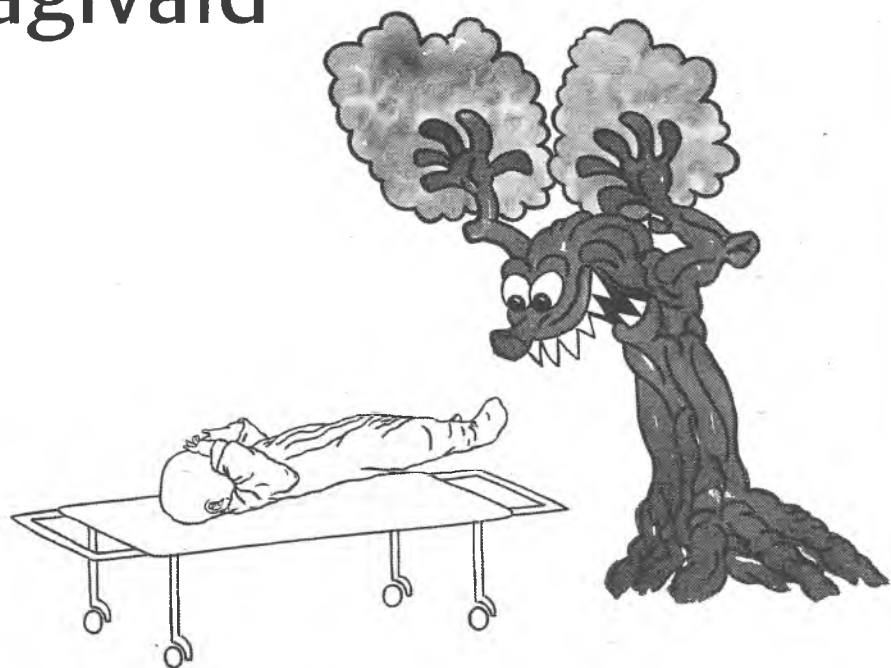

Vägivald

Marko Mäetamm. See. 2005/2006. Õli, lõuend.

INDREK GRIGOR

Elin Kardi, Marco Laimre, Marko Mäetamme ja Andres Tali näitus "Vägivald ja propaganda" Tallinna Kunstihoones kuni 28. V.

Meelevaldselt Ugandast, Zimbabwest ja doktor Mugabe prillidest

Väljend "dr. Mugabe prillid" pärineb paari aasta taguselt "Õõülikooli" salvestuselt Lõuna-Eestis, kus roheline võitleja Marek Strandberg kirjeldas ravimit mõttepeetuse vastu ehk vahendit, mille abil rumalad inimesed end targemana saaksid tunda. Tuleb vaid soetada dr Mugabe prillid kraadiga 0. Prillid teevad ju targemaks: asjaolu, millest entusiastlik Pol Poth palju ei pidanud. Mugabedeks kutsutakse Ankole kuningriigi kuningaid Ugandas. Samuti on praeguse Zimbabwe presidendi ja kuninga, natsionalisti ja diktaatori, Michigani ülikooli auprofessori ning TE Robert G nimi Mugabe. Ja prille kannab ta ka. Vägivallast ja propagandast teab Mugabe mõistagi nii mõndagi. Samuti nagu igasugused Karlid, Stalinid ja Leninid, perekond Põosas, Miloševićid ja kes-teab-veel-kes.

Propagandast ja vägivallast on meie sootsumis ehk niisama palju räägitud kui seksist. On sellised üsna leierdatud teemad.

Küllap on "Vägivald ja propaganda" eesmärk vastupropaganda, mille tarvis Tallinna Kunstihoone omast käest võtta meediakanaliid ja kunstisaalid. Antipropagandistideks on Elin Kardi, Marco Laimre, Marko Mäetamm ja Andres Tali ehk parasjagu isenooliste seltskond. Elin Kardi "midagi on viltu taanimaal" ja "olive greeni", Laimre poliitkrüptilise megainstallatsiooni ning Andres Tali sotspropsete lõuendite kõrval astub Mäetamm selgelt sise-pagulase rada. Pean silmas kunstniku näitusest näitusesse püsivat ning endassepööratud mo-

noloog. Oleneb muidugi, kuidas elule vaadata – seda, mis nukraks teeb, Marko Mäetamme töödes jätkub. Samas on Mäetamme iseenda vastu sihitud vim alati koomiline ja musta huumori maiguline. Mind ajab küll naerma, Markost endast rääkimata...

Tee, mis propagandat teed, multiplatvormilises ja paljuarvamuslikus ühiskonnas nagu meil Euroopas ja mujalgi, annab vägivald (mille tööriistaks propaganda on) ikka läbi huumori vaadata. Kuigi propvalla tont on suur ja kole ja teeb paha mitmel pool, silma peal tuleb kuri-vaimul hoida. Siiski, päris põnnama lüüa ka ei maksa, muidu ise samasuguseks moonduke.

Kui "Vägivald ja propaganda" eesmärk on vastupropaganda, on see siiski vaid propaganda. Nagu healoomuline propaganda või nii. Elada temaga ju annab.

Kord Ugandisse saabus propaganda löödi riste, kasteti vette keegi ei teadnud, et kunagi ta tahab ka Ugandas möllata.

... ja mitte ainult!

ka muude mandrite mannerguisse kurinahk üha vägisi tahab pissida!

Andres Lõo

Tallinnas 9. V 2006

Külmemat maailma, kibedamat surma!

Igaüks teab, et meie planeet on kohutavalt kole koht. Vägivalda, millest kunsti teha, ei pea tükutulega otsima. Ehk ongi praegu probleem selles, et kurjust on liigagi palju, liiga laiali hajutatud. Raske on valida, kas olla vihane holo-kausti, individuaalsete kuritegude, terrorismi, naftasõdade või millegi muu pärast. Kõik on kohutavad asjad, mille vastu peab häält tõstma, aga pea võimatu on neist korruga kõikehõlmavat mõtet vormistada.

Näitusel "Vägivald ja propaganda" on palju häid ja valusaid töid. On ideid, mis võiksid hinge tükikideks rebida, ja teostusi, mis need tükid põrandale puruks tallaksid. Aga millegipärast nad seda ei tee.

Vaatamata hunnikule kurjusele, teadvustad endale, et oled ikkagi keset kevadist linna ega suuda tunda häbi, et oled inimene. Ja kuna see oli siiski ilmselgelt näituse mõte, siis hakkad paratamatult küsima: miks droog ei mõju?

Neljast kunstnikust on vähemalt tööde arvu poolest eelisesisus Marko Mäetamm: ta jätab oma vägivaldse energiaga teistele (kes samas ei ole nõrgemal tasemel) üpris vähe ruumi. Kuigi ka Mäetamm ise vajab rohkem

ruumi, näiteks installatsioon "Liivakast" peaks seisma üksinda hiigelsuurel väljakul. Loodan, et ruum aitaks, sest isegi kui veri oleks reaalsem, tundusid koleda rappimisfilmi "Purt-satus" oiged ikkagi poolnaeruväärsete-poolerootilistena – see ju ometi ütleb, et midagi on väga valesti.

"Ehk on viga tehtud tööde eksponeerimisel?" on esimene mõte. Teine mõte ei erine eriti esimesest: "Logisemine tuleneb vägivald-larohkusest". On Elin Kardi vihje usukonfliktidele, on Hitler, on poomist, propagandast mõjutatud tahtmatuid mõrvu, on Andres Tali lõputu klohmimisega "The Movie". Hunnik liigset kirevust, mis üksteisest lahutatult märgatavalt kõrgemat hinnet vääraks. Praegu on kõike seda liiga palju ja siiski ka liiga vähe: mõtted ei haaku omavahel ja igaühete pole võimalik ka eraldi süüvida. "Vägivald ja propaganda" niisuguses formaadis ei mõju!

Et saavutada soovitud tulemus, tuleb Kunstihoonest lahkudes suur osa tööst ise ära teha, oma peas nähtu mõjuvaks, valusaks, painavaks vormida, sest muidu jääb šokk saamata. Aga šokki me ju sellisest kunstist otsime?

Andra Teede

Matti Milius ja Andres Sütevaka maali "Metamorfoos" taustal.

INDREK GRIGOR

Kevad ja naised ehk Sütevaka maalib jälle loodust

Indrek Grigor

Andres Sütevaka näitus "Une taga on pirevil maastik" Tartu Kunstimuseumis kuni 11. VI.

Nii nagu Sütevaka ateljees mulksub maalide kõrval tema teine kunst – vein, nii oli ka Sütevaka näituse "Une taga on pirevil maastik" avamisel maalide kõrvale võimalik veinikunsti mekkida. Aga kuigi, või ehk just sellepärast, et Sütevaka veinikunst võtab silme eest veel kiiremini kirjuks kui maalid, keskendun siinkohal peaaugalt maalikunstile.

Maaliekspositsioonis eristuvad silmatorkavalt vanemad ja uuemad tööd, seda enne-kõike pildipinna läbitõotatuse viisilt. Kui vanemates töödes näeme suuri ühtlasi pindu, siis sel kevadel valminud tööde kompositsioon on joonepõhine, valgus, kohati suisa spiraali kistud ("Vikerkaaresild õunapuude kohal"), mis koos veelgi julgema koloriidiga kui vanematel töodel, kus näeme tihti tumedaid toone, teeb pildid märksa agressiivsemaks. Nii tunnistab autor, et Liblikmeest maalides hakkasid tal eneselt silmad valutama, ja soovib tööd vaadata distantsilt. Samas ei ole Sütevaka maalide puhul tegemist hullumeelse agressori üleelamisega, vaid rõõmuga kevadest paktava looduse üle.

Kahes Raekoja platsi poolses saalis eksponeeritud värsked tööd on valminud viimasel kahel kuul ning autori sõnul inspireeritud naistest ja kevadest: "Jaanuar ja veebruar olid nii pimedad, et ateljees üldse töötada ei saanud. Aga ma olen selline mees, et kunstivalguses maalida ei oska." Samas ekspositsioonis sekundeerivad päikesele ka päevasel ajal laevalgustid, kuivõrd "valgust võib alati natuke rohkem olla."

Valguse intensiivsuse kõrval rõhutab Sütevaka tööde reljeefuse tõttu ka selle langemise suunda, nii et maal saab oma tõelise ilme alles paremalt langevas külvalguses, mis vastab Sütevaka ateljee valgusele, mida aga muuseumi ekspositsioonipind paraku vaid kahele maalile ("Metamorfoos" ja "Apelsinilõust") pakkuda saab.

Valguse kultuse kõrval viitab maalide kevadisele loomusele nende pealkiri: "Liblikmees", "Heinapalavik" ning eriti paraku ebaõnnestunud ja eksponeerimata jäänud nimitöö "Une taga on pirevil maastik", mis üks-üheselt viitab talveunest ärkamisele ja puhkevale kevadele.

Abstrakte töö puhul on õnnestunud peal-

kirjal oluline roll interpretatsioonivõimaluse pakkujana, mis, nagu võib kindlalt väita vähemalt vastvalminud maalide puhul, väljendab tihti ka autoril luues meeles mõlkunut. Tööde pealkiri tulenevat tihti juhuslikust tagantjärele avastatud visuaalsest sarnasusest. Vanematest näiteks "Mänguhobu", uuematest aga "Apelsinilõust", kus troopilise vilja nimi tuleneb koloriidist, viidates sealjuures aga selgelt ka soojusele ja viljakusele ehk kevadisele meeleolule.

Juhuslikkus ja ruumilisus

Täiesti omaette näituseosa on mõnuses võlvaluses saalis esmakordselt eksponeeritud autoritehnikas väikevormid, mille tehnoloogias tulevad väga selgelt esile kaks Sütevaka loomingu olulist aspekti, mis iseloomulikud ka maalidele: juhuslikkus ja ruumilisus.

Juhusel, mille rollile sai viidatud juba tööde pealkirjastamise juures, on ka maalimise protsessis suur roll. Enne maalimist lõuendile kantav kipsreljeef ei arvesta kuigivõrd värviga, mis seda peagi katma hakkab. Nii saab kipsist meelevaldne piirav alge, mis hakkab määrama võimalusi, mida kunstnik vaatajale, kellele on primaarne ikkagi värv, pakkuda saab. Kipsreljeef on justkui puusoon, mis elab kunstnikust sõltumata, millega peab aga arvestama ja oskama seda ära kasutada.

Juhus on oluline tegur ka Sütevaka autoritehnika juures, mille algmaterjaliks on lõuendi all maas lebav autori poolt eelnevalt kriimustatud pinnaga kiletatud paber, kuhu maalimise käigus langevad juhuslikud värvitilgad, mis kohati omasoodu, kohati mõõda kriimustusi valguvad ning mille kunstnik hiljem kas ise-iseva väljalõikega ("Milius vaatab tulevikku") või kollaažina ("Enne päikeste puhkemist") vormistab.

Planeeritud juhuse kõrval torkab silma Sütevaka tööde ruumilisus. Esmalt kas või maalide suured mõõtmed, tugev reljeefsus, kollaaž kui paratamatult ruumiline tehnika. Spetsiaal-paberi töötlemise viisid nagu kriimustamine ja triikrauga sulatamine annavad tööle selgelt ruumilise kvaliteedi. Nii et kui autor võrdleb oma väikseid töid graafikaga, siis tuleb mõnda, et tegemist on pigem graafikaplaadi kui trükitud lehega. Kihvatab küsimus: millal on Sütevakalt skulptuure oodata?

Lõpetuseks võib öelda, et nii nagu Sütevaka maalide eksponeerimiseks oleks raske olnud leida paremat aega, on ilmselt võimatu leida näitust, mis pärast talumatult pikka ja külma talve tervist paremini kosutaks.

Aastanäitus "Tehnobia"

"Tehnobia" näituse töid võetakse Tallinna Kunstihoones vastu 29. maist kella 12. Näitus avatakse 2. juunil kell 17. Avamisel näeb festivali "Diverse Universe II" performance'eid rühmituselt Non Grata. Festivaliüritused ka 4. juunil. Jälgige reklaami!